

การพัฒนาจริยธรรมนักเรียนและการเรียนรู้ทางสังคม

The Development of Students' Ethics and Social Learning

วชิรพันธ์ ชัยนนธ์ *

Abstract

Ethics is well-founded standards of behavior originated from nature of humans. It also prescribes what humans identify in term of good, bad, right, wrong , ought to do, and ought not to do etc. Social learning theory focuses on learning, learning method, beliefs, behavioral control of thought, ethics, and self-control.

The principle of social learning theory is applied for developing ethics in students such as setting up positive and reinforcement in children, setting up direct experience to children, setting up the relevant real model, and explaining and advising students. The integrated methods will encourage students to learn to know, understand, believe and practice ethical behavior efficiently and effectively.

Key words : development of ethics, social learning

บทคัดย่อ

จริยธรรม คือกฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้จักแยกแยะดีชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เน้นที่การเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ ความเชื่อ การควบคุมพฤติกรรมด้าน ความคิด จริยธรรม และการบังคับตัวเอง ดังนั้นจึงนำหลักการมาใช้ในการพัฒนาจริยธรรมในเด็กนักเรียนหลายวิธีบูรณาการร่วมกัน ได้แก่ การจัดเงื่อนไขการเสริมแรงและการลงโทษแก่นักเรียน การจัดประสบการณ์ตรง การจัดให้นักเรียนเห็นตัวอย่างการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกัน และการอธิบายชี้แนะเพื่อให้เด็กเกิดเรียนรู้ เข้าใจ เกิดความเชื่อและสามารถปฏิบัติ ได้อันจะส่งผลให้การพัฒนาจริยธรรมเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนาจริยธรรม การเรียนรู้ทางสังคม

บทนำ

ในยุคที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ดำเนินไปแบบก้าวกระโดดในปัจจุบันนี้ การที่จะพัฒนา ประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องพัฒนา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และจิตสังคมของ ประชากรในประเทศให้มีคุณภาพควบคู่กันไป กลุ่มประชากร เด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กวัยเรียนเป็นกลุ่มที่ได้รับผล กระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก การ

เปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มาเป็นวิถีชีวิตแบบ แข่งขันกันอย่างชิงผลประโยชน์ ความนิยมชมชื่นในวัตถุ สิ่งของมีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก ดังนั้นคุณธรรม จริยธรรมซึ่งเคยมีบทบาทควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็ก กลุ่มนี้จึงถูกละเลยและลืมนึกไปอย่างมากในสังคมไทย ใน ขณะที่ความเสื่อมโทรมทางจิตใจของเด็กค่อย ๆ ก่อตัวขึ้น และกลายเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ

* นิสิตปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โรงเรียนเป็นสถานที่ขัดเกลาเด็กนักเรียนโดยการถ่ายทอดหลักคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมอันดีงามของสังคมเพื่อให้เด็กมีค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีร่วมกับกระบวนการทางครอบครัว รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ บรรทัดฐาน วิธีการประเมินและตัดสินคุณค่าพัฒนาบุคลิกภาพตามอุดมคติในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้โรงเรียนยังมีหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติ เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลโดยจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งคนดี เน้นการฝึกฝนปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการสร้างเสริม การฝึกฝน ความมีเหตุผล ด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ได้เรียนรู้และเข้าใจการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้เป็นบุคคลที่มีคุณค่า คือมีทั้งความรู้ ความสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว ไม่เอา راحتเอาเปรียบไม่เบียดเบียนสังคม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข

จริยธรรมหมายถึงอะไร

จริยธรรม [๑] คือกฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ความเป็นผู้มีปัญญาและเหตุผล ทำให้มนุษย์มีมโนธรรม รู้จักแยกแยะดีชั่ว ถูกผิด ควร ไม่ควร โดยทั่วไปแล้วจริยธรรม [๒] ประกอบด้วยค่านิยมสองแบบรวมกัน แบบแรกคือค่านิยมแบบที่พระศาสดาหรือพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของกำหนดให้(God-given) เช่น ศิล หรือหัวข้อธรรมต่าง ๆ และค่านิยมอีกแบบคือ ค่านิยมแบบที่สังคมเป็นตัวกำหนดขึ้นเอง (Convention) เช่น ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย วินัย และจรรยาบรรณต่าง ๆ นอกจากนี้จริยธรรมยังมีความหมายอย่างกว้างแบ่งได้อีก ๒ ประเภทคือ ค่านิยมที่เป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดี (Basic values) ได้แก่ ศิลธรรม คุณธรรม ธรรมเนียมประเพณีที่ดี กฎหมาย เป็นต้น ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือค่านิยมประจำวิชาชีพของแต่ละวิชาชีพ (Professional values) ได้แก่ อุดมการณ์ จรรยาบรรณ พระราชบัญญัติ และวินัยประจำอาชีพนั้น

การพัฒนาจริยธรรมในเด็กนักเรียนจึงควรเริ่มจากการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการอันประกอบไปด้วย

ความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเป็นนโยบายเร่งรัดในการปฏิรูปการศึกษารอบแรก โดยยึดหลักคุณธรรม นำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตยพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุข การพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีจริยธรรมนั้น จะต้องใช้ระยะเวลา โดยเริ่มตั้งแต่วัยต้นของชีวิต ดวงเดือน พันธมนาวิน [๓] ได้พัฒนาทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะสำหรับคนไทยโดยประมวลผลงานวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุการเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยอายุตั้งแต่ ๖ - ๖๐ ปี ทฤษฎีนี้แบ่งต้นไม้อออกเป็น ๓ ส่วนคือ **ส่วนที่หนึ่ง ได้แก่ ดอก ผล ใบบนต้น** อันหมายถึงการทำความคิด ละเว้นความชั่ว และการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม **ส่วนที่สอง ได้แก่ ส่วนของลำต้น** อันหมายถึง การทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็งโดยประกอบด้วยจิตลักษณะ ๕ ด้านคือเหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทศคนดี คุณธรรมและค่านิยม **ส่วนที่สาม ได้แก่ ราก** อันแสดงถึงการงานอาชีพอย่างขยันขันแข็งโดยประกอบด้วยจิตลักษณะ ๓ ด้านคือ สติปัญญา ประสพการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต จากทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าคุณลักษณะของนักเรียนที่พร้อมจะรับการพัฒนาด้านจริยธรรมนั้นควรเป็นคนที่รู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตที่ได้รับตั้งแต่วัยแรกเริ่มของการศึกษา ประสพการณ์ในอดีต การรู้จักแสวงหาความเป็นธรรม ความดีงามตั้งแต่วัยทารก รวมทั้งการรู้จักตนเองซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจ มีพลังพร้อมที่จะทำลายล้างความชั่ว พัฒนาตนเองไปสู่หนทางที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป การพัฒนาจริยธรรม ต้องอาศัยทฤษฎีหลายสาขามาเชื่อมโยงเพื่อก่อให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมสำหรับคนกลุ่มคน สังคม บริบทในแต่ละสังคม และประเทศ แต่ละทฤษฎีมีการมุ่งเน้นรายละเอียดที่แตกต่างกัน แต่ในที่นี้ผู้เขียนขอเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มาแสดงให้เห็นแนวทางสำหรับการพัฒนาจริยธรรมที่น่าสนใจอีกแนวทางหนึ่งเพราะผู้เขียนเชื่อว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีการเลียนแบบจากตัวอย่างอันดีงามที่เกิดขึ้นในสังคมจะเป็นแม่แบบอย่างดีที่เด็กและเยาวชนจะประพฤติปฏิบัติตาม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม [๔]

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา อธิบายว่าจริยธรรมคือความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจความถูกต้องของพฤติกรรม หลักการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการเรียนรู้โดยที่การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านสารบันทึกของผู้อื่น การเรียนรู้ประเภทหลังนี้ช่วยให้มนุษย์มีความรู้ว่าจะอะไรคืออะไรอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ผลการเรียนรู้อยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะสัมพันธ์กับอะไร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรม ความเชื่อนี้ ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เป็นเพราะความสามารถในการสังเกตและในการคิดของมนุษย์ยังมีข้อบกพร่องอยู่มากและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมที่เกิดขึ้นจริงก็มีความซับซ้อน นอกจากนี้ก็ยังมี ความเชื่ออีกหลายอย่างที่เกิดจากคำบอกเล่าของผู้อื่น โดยเฉพาะคำบอกเล่าที่โน้มน้าวใจและมีความน่าเชื่อถือสูง คำบอกเล่าเหล่านี้จำนวนไม่ใช่น้อย ทดสอบกับความเป็นจริงไม่ได้ซึ่งคำสอนทางด้านศาสนาส่วนใหญ่จะอยู่ในประเภทนี้* MERGEFORMAT

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้ถูกนำเสนอโดยอาศัยแนวความคิดทางด้านจิตวิเคราะห์หลายอย่างเป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีที่สามารถทดสอบด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ แนวความคิดที่สำคัญอย่างหนึ่งของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมในสมัยแรก ๆ คือ การถอดแบบ นักจิตวิทยารุ่นใหม่ ๆ ได้รับอิทธิพลแนวคิดดังกล่าวและพัฒนาเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมสมัยใหม่ นักจิตวิทยาที่มีแนวคิดน่าสนใจ และมีผู้นิยมชมชอบในยุคสมัยใหม่นี้คือ แบนดูรา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมสมัยใหม่ มีสาระสังเขปดังนี้

๑) **ด้านการเรียนรู้** มนุษย์เรียนรู้จาก ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลจากพฤติกรรม สิ่งที่มีมนุษย์เรียนรู้จากสิ่งเหล่านี้จะพัฒนาไปเป็นความเชื่อที่จะส่งผลควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์เอง ดังนั้นเมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดจะเกิดตามเหตุการณ์ใดอย่างไร เมื่อมนุษย์ประสบกับเหตุการณ์จริง ๆ พวกเขาจะคาดหวังเกี่ยวกับอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ ทำให้เกิดอาการแสดงหรือ

พฤติกรรมล่วงหน้าได้ เช่น อาการดีใจ เสียใจ วิตกกังวล และอาการกลัวได้

๒) **วิธีการเรียนรู้** การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรงของมนุษย์เอง เช่น การประสบกับเหตุการณ์ด้วยตนเอง มนุษย์สามารถสังเกตได้ การสังเกตวิธีประกอบพฤติกรรมของผู้อื่นและผลกรรมที่เกิดแก่ผู้อื่น จึงเป็นวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์อย่างหนึ่ง การเรียนรู้จากการสังเกตเป็นวิธีที่สำคัญมากวิธีหนึ่ง การสังเกตทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจและลึกซึ้งจากพฤติกรรมได้แตกต่างกัน การโต้ตอบกับประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้มนุษย์เรียนรู้แตกต่างกันได้ นอกจากนี้มนุษย์เรายังสามารถสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ สัญลักษณ์ทำให้มนุษย์ ถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันได้สะดวก กว้างขวางและรวดเร็วมากขึ้น

๓) **ความเชื่อ** การเรียนรู้ทางสังคม ทำให้เกิดความเชื่อที่ว่าจะสัมพันธ์กับอะไรและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมที่เกิดขึ้นมีความยุ่งยากซับซ้อน ความเชื่อมีพลังอำนาจในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดทาง เช่น การทำบุญด้วยการถวายเงินสร้างวัดหรือการทำทานด้วยการเสียสละทุนทรัพย์หรือบริจาคข้าวของเครื่องใช้เพื่อช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนเป็นความเชื่อทางศาสนาที่จะช่วยให้มีความสุขในภพหลังการตาย

๔) **การควบคุมพฤติกรรมด้วยการคิดวิเคราะห์** มนุษย์มีความพร้อมที่พัฒนา มีความตั้งใจและเห็นความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ตนเอง เพื่อทำความรู้จักตนเองด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดและสามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ มนุษย์จึงสามารถนำสัญลักษณ์เหล่านี้มาไตร่ตรองวิเคราะห์ทำให้พวกเขาสามารถที่จะเห็นวิธีการที่จะทำให้เกิดผลกรรมตามที่ตนเองต้องการ

๕) **จริยธรรม** การตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจความถูกต้องของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนคิดว่าเกี่ยวข้องกับตัดสินใจนี้มีจำนวนมาก เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์มีแตกต่างกันอย่างมาก การที่จะตัดสินใจความถูกต้องของพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ จึงใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกัน เช่น เด็กในแต่ละวัยจะมีความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน การใช้เกณฑ์พิจารณาความผิดชอบชั่วดีต้องแตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในชีวิตจากการเลี้ยงดูและการเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นปัจจัยสำคัญให้บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีจริยธรรมสูงกว่า

๖) **การบังคับตนเอง** การเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางสังคมช่วยให้มนุษย์สามารถประเมินพฤติกรรมของตนเอง ปฏิบัติตามตนเองทั้งทางบวกและทางลบ รวมทั้งประเมินพฤติกรรมคนอื่นได้ ยกตัวอย่างเช่น เกิดความรู้สึกเป็นป्ली้มที่ตนเองได้บริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากแผ่นดินไหว และสึนามิในประเทศญี่ปุ่น มีความภูมิใจในตนเองจนให้รางวัลแก่ตนเอง เป็นต้น สำหรับปฏิบัตินี้ด้านลบได้แก่ ความเสียใจที่พูดไม่ดีกับบิดามารดา ความละอายใจจากการลอกข้อสอบเพื่อน การประณามตนเอง ฯลฯ สิ่งนี้เองเป็นผลกรรมที่มนุษย์บันดาลให้กับตนเองและใช้บังคับตนเองเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่ทางบวกและเลี้ยงที่จะทำพฤติกรรมด้านลบ

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูราที่กล่าวมาทั้ง ๖ ด้านนั้นผู้เขียนเห็นด้วยอย่างยิ่งเพราะเป็นการนำเอาสิ่งที่อยู่ภายในตัวของคนมาเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมซึ่งในที่นี้ก็คือสังคมนั่นเอง ทำให้เกิดการพัฒนารเรียนรู้โดยเฉพาะทางด้านจริยธรรม อันจะนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมภายในสังคมนั้น ๆ ต่อไป

การพัฒนาจริยธรรมกับการเรียนรู้ทางสังคม

หลักการสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ในเรื่องการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่เด็กนักเรียน ยกตัวอย่างเช่น การแสดงตัวอย่างและคำบอกให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อว่าพฤติกรรมอะไรนำไปสู่ผลกรรมอะไร และผลกรรมนั้นน่าพึงปรารถนาเพียงไร การจัดเงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริยธรรมนี้จะต้องจัดให้มีความสอดคล้องทั้งประสบการณ์ตรง ตัวอย่าง และคำบอก และถ้าหากคำบอกมีลักษณะเป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรง และจากตัวอย่างที่ประสบด้วยแล้ว การเรียนรู้ที่จะเกิดในลักษณะที่ตรงเป้าและมีประสิทธิผลมากขึ้น

การส่งเสริมให้คนในประเทศมีหลักคิดและวิธีปฏิบัติ ที่ถูกต้องในยามที่ประเทศชาติต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างมาก ดังตัวอย่างการร่วมแรงร่วมใจเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่ประสบกับอุทกภัยครั้งใหญ่ปลายปี ๒๕๕๓ ต่อเนื่องจนถึงต้นเดือนมกราคม ปี ๒๕๕๔ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ มีหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการช่วยเหลือผู้เดือดร้อน รวมทั้งโรงเรียนหลายแห่งได้จัดทำโครงการบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น การจัดกิจกรรมรณรงค์ให้เด็กกรีกการปลูกต้นไม้เพื่อลดภาวะโลกร้อน การจัดเด็กนักเรียนไปช่วยรับบริจาคสิ่งของ

ตามสถานที่ต่าง ๆ การรู้จักแบ่งปันในขณะที่ตนเองไม่เดือดร้อน ถือเป็นปลูกจิตสำนึกที่ดี ที่จะช่วยพัฒนาจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กนักเรียน

การปลูกฝังจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมแก่นักเรียน ทำได้ดังนี้

๑) **จัดเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษแก่นักเรียน** แต่โดยส่วนใหญ่จะจัดเงื่อนไขการเสริมแรงมากกว่าการจัดเงื่อนไขลงโทษ การสร้างเงื่อนไขให้มี

การนิยามยกย่องผู้กระทำพฤติกรรมที่ดี ในขณะที่เดียวกัน ประณามผู้กระทำพฤติกรรมไม่ดี เพื่อให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและจากตัวอย่างการได้รับแรงเสริมและการถูกลงโทษจากบุคคลต่าง ๆ การเสริมแรงนั้นจะต้องมีเงื่อนไข ๒ ประการ ได้แก่ บุคคลนั้นจะต้องได้รับผลกรรมที่เขาพึงพอใจและความถี่ของพฤติกรรมจะต้องเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ การเสริมแรงทางบวกอาจทำได้โดยใช้ตัวเสริมแรงดังต่อไปนี้

๑.๑) **ตัวเสริมแรงทางสังคม** ได้แก่ การใช้ภาษาพูดและภาษาท่าทาง เช่น การให้คำชมเชย ยกย่อง การแสดงท่าทางยอมรับหรือการแตะตัวที่ไหล่เบา ๆ การปรบมือให้กำลังใจ

๑.๒) **เบี้ยอรรถกร** ได้แก่ การใช้แต้มดาว เบี้ยหรือคะแนน โดยที่แต้มดาว เบี้ย หรือคะแนน นั้นต้องสามารถนำไปแลกสิ่งให้นักเรียนที่ได้รับพึงพอใจ

๑.๓) **กิจกรรมที่เด็กชอบ** ได้แก่ การเล่นเกมส์ การเล่นเกม การดูโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งสามารถนำกิจกรรมที่เด็กชอบมาวางเงื่อนไขได้

๒) **การจัดประสบการณ์ตรง** เช่น การจัดอภิปรายภายในกลุ่มนักเรียนเองเพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้จากความเห็นของบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง

พฤติกรรมกับผลกรรม และความน่าปรารถนาหรือความไม่ปรารถนาของผลกรรมต่าง ๆ

๓) การจัดให้นักเรียนเห็นตัวอย่างการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกัน จากทฤษฎีคนเราจะสามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกต ดังนั้นการปลูกฝังจริยธรรมจึงทำได้โดยการแสดงตัวอย่างให้ดู เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเกณฑ์การตัดสินความถูกผิดและเกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์

ระหว่างพฤติกรรมสูง การแสดงตัวอย่างอาจใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์ สื่อดิจิทัลต่าง ๆ เป็นต้น

๔) การอธิบายชี้แนะ เป็นวิธีที่สำคัญวิธีหนึ่ง ใน การที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจกฎเกณฑ์และมองเห็นความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการสังเกตและการแสดงตัวอย่าง จึงจำเป็นต้องมีการอธิบายชี้แนะ ในกรณีที่ผู้เรียนมีความเชื่อถือในตัวผู้อธิบายชี้แนะ การอธิบายชี้แนะเพียงอย่างเดียวก็อาจเพียงพอให้เกิดความเชื่อและปฏิบัติได้

บทสรุป

การพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมโดยเน้นที่การจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การจัดเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม การจัดโอกาสให้เด็กเห็นตัวอย่างจริงปฏิบัติจริง รวมทั้งการอธิบายชี้แนะ เป็นแนวทางที่ดีแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจกฎเกณฑ์และมองเห็นความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การพัฒนาจริยธรรมในเด็กต้องใช้เวลาและความร่วมมือจากสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การอบรมบ่มเพาะจากครอบครัว ชุมชน ศาสนา และโรงเรียน จะดีเพียงใด หากผู้ที่ได้รับการปลูกฝังจริยธรรมไม่สามารถบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามที่มีผู้ขัดเกลาให้ จริยธรรมพื้นฐานที่ต้องการคงไม่เกิดขึ้น

บรรณานุกรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. จริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๐

ประภาศรี สิห์อำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐

สาโรช บัวศรี. การศึกษาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทกริดส์ดีไซน์แอนด์ คอมมูนิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๙

Margaret Delores Isom. “The Social learning Theory”. Available at <http://www.criminology.fsu.edu/criminology/bandura.htm>. Retrieved. 10 January 2011